

VEENKOLONIAAL
MUSEUM VEENDAM
JAARVERSLAG

2019



Afbeelding omslag:

Charles Leickert,

Op het IJ, 1870, olieverf op doek

Collectie: Veenkoloniaal Museum

VEENKOLONIAAL
MUSEUM VEENDAM

INHOUD

Voorwoord	4		
Impressies van het jaar	5		
Organisatie St. Veenkoloniaal Museum	9		
-Bestuur	9		
-Raad van Advies	9		
-Comité van Aanbeveling	9		
-Medewerkers in dienst	9		
-Nevenfuncties medewerkers	9		
-Vrijwilligers	9		
-Stagiairs	10		
-Good Cultural Governance	10		
-ANBI status	10		
Maatschappelijke betrokkenheid	11		
Bezoekerscijfers	12		
Educatie	13		
Financiën	15		
Public Relations	20		
Tentoonstellingen	22		
-Quilt+ krijgt de ruimte	22		
-Ik wou dat ik twee hondjes was	23		
-Van hout en verre reizen	24		
		-De fabrikant verzamelt, Kunst uit de collecties van fabrikanten in de Veenkoloniën	26
		-Voortvarende vrouwen	28
		-Noordewerk, Aardewerk uit Noord-Nederland	29
		In memoriam Fred Ootjers	30
		Externe presentaties	31
		Activiteiten	34
		Samenwerking van Beresteyn	39
		Publicaties	41
		-Ik wou dat ik twee hondjes was	41
		-Veenkoloniale Volksalmanak	41
		-Omzien	42
		-Rederbuletin	42
		-Abel Tasman Vaarroute	42
		Collectie	43
		Collectie - Top 5 aanwinsten 2019	47
		Werk in uitvoering, lopende projecten	57

VOORWOORD

Het jaar 2019 was voor ons een paradoxaal jaar. Qua bezoekers hoort 2019 bij de top 10. Maar het is ook het jaar dat we een groot financieel tekort van € 42.578,00 in de boeken schreven. Dit had verschillende oorzaken, die we bij het hoofdstuk financiën zullen toelichten.

Het is ook het jaar waarin AVEBE 100 jaar bestaat en wij onze nieuwe presentatie van de vaste opstelling over het verhaal van de zetmeelfabrieken konden openen. Toch ook hier weer de paradox dat juist de vrijwilligers die zich hard hebben ingezet voor de realisatie van deze tentoonstelling, zijn overleden. Aan het eind van het jaar ontviel ons ook nog Fred Ootjers, die jaren trouw betrokken was bij het museum en diverse spraakmakende tentoonstellingen voor zijn rekening nam. De expositie 'Noordewerk' over de aardewerkfabrieken in Noord-Nederland was zijn laatste kunststuk. Vier dagen voor de officiële opening overleed hij, op slechts 62-jarige leeftijd. Het museum bestaat in 2019 ook 80 jaar. Eigenlijk is dit op de wereldgeschiedenis gezien maar een vlek op een tijdlijn. Er zijn zelfs twee vrijwilligers die al meer dan 40 jaar actief zijn en van hun enthousiasme voor het museum nog niets hebben verloren. Enthousiasme is

ook de drijfveer voor velen binnen het museum. De blijdschap van kinderen, die nu dankzij erfgoededucatie ons museum bezoeken en nog nooit eerder bij ons waren, inspireert de begeleiders, maar niet alleen hen. Die kinderen nemen de volgende keer zeker hun oppas-ops en -oma's mee.

Betere ambassadeurs kun je je niet wensen. Ook bezoekers uit de Randstad die nog nooit in Veendam geweest zijn, zijn vol lof over ons mooie museum en dragen dit ook uit als ze de plaatselijke middenstand bezoeken.

Al deze bezoektjes en bezoekers zijn goede ambassadeurs voor de regio.

Het jaar 2019 sloten we af met 27.003

bezoekers. Een topjaar dus, en dit getal is nog zonder de 4500 bezoekers van Tocht om de Noord die als niet betalende bezoekers in snel tempo door het museum liepen. Als we die mee rekenen, komen we boven de 30.000 uit. Uit onderzoek van de Museumvereniging en TSO NIPO blijkt dat een gemiddelde museumbezoeker in de regio € 25,00 uitgeeft. In totaal hebben onze bezoekers dus, en dit is een voorzichtige schatting, € 675.075,00 in de regio uitgegeven. Tel uit je winst.

Hendrik Andries Hachmer
Directeur



IMPRESSIES VAN HET JAAR

Blumenschau Papenburg

In samenwerking met diverse grensgemeenten in Oost-Groningen, het aangrenzende Emsland en de stad Papenburg werd van 17 juli t/m 4 augustus de Blumenschau georganiseerd. Ook uit de gemeente Veendam waren diverse participanten aanwezig. Het Veenkoloniaal Museum was vertegenwoordigd met 'onze' kiepkerel Wim Dussel en ons museumschip Familietrouw. Wat we tijdens de voorbereiding niet konden bevroeden was dat we juist in de heetste zomer sinds een eeuw richting Papenburg zouden koersen. De tocht over de Eems was prachtig, maar liggende in Papenburg werd het aan boord zo heet dat zelfs een van de cilinders van een reddingsvest explodeerde. Ook tijdens het optreden van kiepkerel Wim Dussel was het stikkende heet. Maar het publiek dat de warmte weerstond, genoot van zijn optreden. De Familietrouw werd vooral in de avonden opengesteld. We hadden geluk met onze prachtige ligplaats dichtbij het centrum, en diverse flanerende toeristen kwamen aan boord.

➔ *De terugreis vanaf Blumenschau Papenburg*



IMPRESSIES VAN HET JAAR

Tocht om de Noord

Waar we tijdens de Blumenschau konden koken, daar stortregende het tijdens deze editie van Tocht om de Noord. Jammer, want daardoor konden de wandelaars niet optimaal genieten van het landschap. In het museum waren uit voorzorg tapijten in onze gang gelegd. De looproute ging via de oude ingang en liep via het podium van theater van Beresteyn weer naar buiten. Tot onze grote verbazing kwamen er 's morgens weinig wandelaars in het museum en het theater, totdat we erachter kwamen dat bij de Grote Kerk in Veendam een wegwijzer was weggehaald en de lopers direct naar het eindpunt liepen. Als oplossing werd de museumbus pontificaal voor de ingang van de kerk geplaatst, met daarop een goede verwijzing naar theater van Beresteyn. En met succes, daarna kwam de stroom lopers toch op gang. Ondanks de regen kunnen we terugblikken op een geslaagde dag en we hopen dat vele bezoekers later nog eens terugkomen naar het museum.

➔ *Tocht om de Noord: natte wandelaars*



IMPRESSIES VAN HET JAAR

Opening AVEBE-zolder

Op 11 november was het dan eindelijk zover. De AVEBE-zolder, waar we het verhaal van de zetmeelindustrie vertellen, kon door CEO Bert Jansen van de AVEBE officieel worden geopend. Een meer dan volle zaal was getuige van de openingsspeech en de openingshandeling. Het verhaal van de zetmeelfabrieken wordt nu op een nieuwe en frisse wijze verteld. Meer dan twee jaar is aan de ombouw gewerkt en we kregen diverse keren tegenslag te verwerken. Zo bleek het oude tapijt over de volle breedte te zijn geplakt. Het verwijderen van dit tapijt, waarbij van een week was uitgegaan, kostte daardoor meer dan een maand. Ook de onderliggende platen waren zo vastgeschroefd dat het meer tijd heeft gekost dan ingepland was. Tot overmaat van ramp overleden in de periode dat we met de ombouw bezig waren ook nog drie zeer actief bij de verbouw betrokken vrijwilligers. Hierdoor moesten we betaalde krachten inhuren om het bouwproces niet te vertragen. Het resultaat mag er zijn. Een gezonde mix van verhalen, foto's en ook kunst vertelt nu het verhaal van de zetmeelindustrie, en ook

➔ *CEO Bert Janssen werpt 'aardappelen' in de pootmachine*

van de eiwitten die eerst als overbodig op het kanaal werden geloosd en nu als winstmakers

in allerlei nieuwe producten zoals Vegaburgers worden verwerkt.



IMPRESSIES VAN HET JAAR

Sinterklaas in het Museum

Op 29 en 30 november boden we onderdak aan Sinterklaas en zijn gevolg. Op vrijdagmiddag 29 november overhandigde wethouder Ans Grimbergen de sleutel van het museumgebouw aan Sinterklaas. In de garderobe van het museum had Sint met zijn gevolg een eigen kantoor ingericht. Op zowel de vrijdagmiddag als de zaterdag kwamen tientallen kinderen met hun wensenlijstjes voorbij in het museum. De 'docentenkamer' diende als inpakafdeling voor de Pieten en de kinderen knutselden er naar hartenlust. Ook populair was het pepernoten sjoelen en zakjes in de schoorsteen werpen.



➔ Sinterklaas in 'zijn kantoor'

ORGANISATIE STICHTING VEENKOLONIAAL MUSEUM

De Stichting Veenkoloniaal Museum kent een Bestuur en een Raad van Advies. Beide kwamen in 2019 vier keer bijeen. De dagelijkse leiding berust bij de directeur. De directeur weet zich gesteund door een administratief medewerker, die ook veel vormgevingswerk verricht; een baliemedewerker, die ook de inkoop voor de museumwinkel verricht; een medewerker publieksbegeleiding, die ook de coördinatie van de vrijwilligers op zich neemt; een registrator, die de collectie beschrijft; en een conservator, die naast collectiebeheer ook actief betrokken is bij de organisatie en het voorwerk voor tentoonstellingen. Ook in 2019 maakten we gebruik van een gastconservator. In totaal staan er 4 fte op de loonlijst van het museum en worden er 2 ingehuurd. De functie van registrator is een volledig gesubsidieerde baan.

Bestuur (onbezoldigd)

Harrie Prins, voorzitter
Gerard Caneel, penningmeester
Marijke Inklaar, secretaris
Martin van Delden
Bé Buining

Gea Draijer, notulist

Raad van Advies (onbezoldigd)

Hendrik Oosterveld, voorzitter
Pieter Bentum
Wim Dussel
Reint Smit
Jan Nico Wilkens
Rein de Graaff
Harry Jasken
Rita Feenstra
Jeroen Onderwater
Guus Frumau

Comité van aanbeveling

Ate Oostra, Ambassadeur b.d., voormalig
Directeur Generaal ministerie LNV
Nicolaas van der Griendt, Honorair consul
Estland
Jacob Emmelkamp, Honorair consul Letland

Medewerkers in dienst

Hendrik Andries Hachmer, directeur, 36 uur
Elise van Ditmars, conservator, 32 uur
Erik van der Wal, administratief medewerker,
grafisch vormgever, systeembeheerder, 36 uur
Jan Kuiper, registrator, 32 uur (loonsubsidie-
regeling)
Marleen Strikkers, medewerker publieks-
begeleiding, 16 uur
Marjan Meijer, baliemedewerker, 12 uur

Nevenfuncties betaalde medewerkers

Hendrik Andries Hachmer:
Bestuurslid Historische Sectie Museumvereni-
ging (onbezoldigd)
Bestuurslid Nederlands Baltische Vereniging
(onbezoldigd)
Lid Comité aanbeveling Siep & Co. Oude
Pekela (onbezoldigd)
Lid Leader Advies Groep (LAG) (onbezoldigd)

Vrijwilligers

Het Veenkoloniaal Museum kent een bestand van 106 vrijwilligers, die allerlei werkzaamheden verrichten. Het museum kan al jaren rekenen op een trouwe schare vrijwilligers. De werkzaamheden zijn zeer divers, variërend van post bezorgen in de regio tot timmerwerkzaamheden, en van het varen met een museumschip tot het inventariseren van onze textielcollectie. Een deel van de vrijwilligers is actief in specifieke werkgroepen, te weten:
Werkgroep Textiel: ordenen en beschrijven van de textielcollectie;
Werkgroep Digitalisering: digitaliseren en scannen van foto's en dia's en uploaden naar Beeldbank Groningen, digitalisering collectie en bijdrage aan websites;
Werkgroep Familietrouw: houdt ons museumschip Familietrouw in de vaart en verricht

ORGANISATIE STICHTING VEENKOLONIAAL MUSEUM

onderhoudswerkzaamheden;

Werkgroep Chevy: rijdt met onze gerestaurerde Jonker-vrachtauto en verricht onderhoudswerkzaamheden.

Stagiairs

Het Veenkoloniaal Museum ontvangt jaarlijks stagiairs die bij ons ervaring kunnen opdoen. Daarnaast werkt het museum mee met integratieprojecten.

PR-Marketing: Benedickt Schäfer (D)

Snuffelstage: Nicolai Drenth

Fotografie: Merel Oosterveld

Educatie: Eva Kruijer en Justin Sterenborg

Good Cultural Governance

De Stichting Veenkoloniaal Museum is in 1939 opgericht te Veendam. Een van de mede-initiatiefnemers was burgemeester F.J. de Zee. Het museum is sindsdien uitgegroeid tot een professioneel museum. Good Cultural Governance is het museum op het lijf geschreven. Het Veenkoloniaal Museum was zelfs het eerste Geregistreerde Museum van de provincie Groningen. Dankzij de status Geregistreerd Museum is het Veenkoloniaal Museum in staat om bruiklenen van andere Geregistreerde Musea aan te vragen en te verkrijgen. Tweejaarlijks is er een herijking van deze

status. Het is tevens een garantie voor particulieren die objecten en voorwerpen aan het museum afstaan dat er als een 'goed huisvader' over de schenkingen zal worden gewaakt.

ANBI-status

Het museum bezit tevens de ANBI-status, die schenken aan het museum voor bedrijven en particulieren nog eens extra aantrekkelijk maakt.



MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID

Nieuwe inwoners van de gemeente Veendam

Sinds jaar en dag ontvangen we nieuwe inwoners van de gemeente Veendam. Onder de nieuwe inwoners zitten soms ook nieuwe vrijwilligers. Speciale aandacht is er voor vluchtelingen. Samen met de stichting 'Mo(o)i in Veendam' organiseren we rondleidingen voor deze nieuwkomers. Mo(o)i in Veendam is een internationale club voor 'oude' en 'nieuwe' Veendammers, die als doel heeft de integratie van allochtone inwoners in Veendam en omstreken te bevorderen en de autochtone inwoners van Veendam kennis te laten maken met andere culturen en gebruiken.

Koninklijke Visio Haren

In 2018 is de eerste stap gezet om het museum onder de titel 'Veenkoloniaal Museum, een tastbaar museum', ook voor visueel gehandicapten aanlokkelijk te maken. Inmiddels zijn er diverse groepen onder begeleiding geweest. Omdat de ombouw van de permanente expositie m.b.t. het zetmeelverhaal iets meer tijd heeft gekost dan in de planning zat, is besloten het project met brailleteksten in de vaste expositie in 2020 af te ronden, zodat ook het zetmeelverhaal kan worden meegenomen.

Ondersteuning kleine musea in de regio

Het Veenkoloniaal Museum ondersteunt sinds 1994 het Kapiteinshuis te Nieuwe Pekela, dat volledig door vrijwilligers wordt gerund. We organiseren voor het museum één keer per jaar een wisseltentoonstelling en daarnaast voorziet de conservator het bestuur van advies. De conservator vertegenwoordigt het Veenkoloniaal Museum bij de bestuursvergaderingen van de stichting Kapiteinshuis Pekela.

De directeur ondersteunt de plannen rond Siep & Co. te Oude Pekela om een infocentrum rond een stoommachine en de strokartonindustrie op te bouwen.

Bijdragen aan het Verhaal van Groningen

De naam Veenkoloniaal Museum zorgt nogal eens voor verwarring bij bezoekers. Een veenkolonie is meer dan de vervening alléén. De vervening vormde slechts het begin van de spectaculaire ontwikkeling van de Groninger Veenkoloniën. Het Veenkoloniaal Museum te Veendam vertelt het verhaal van de ontwikkeling van deze voor Nederland bijzondere regio.

We vertalen onze bijdragen in:

- Een permanente expositie aangaande de Groninger Veenkoloniën

- Wisseltentoonstellingen
- Externe en interne lezingen
- Activiteiten
- Publicaties
- Educatie en collectie



Het Museum Kapiteinshuis Pekela, met op de voorgrond de Familietrouw

BEZOEKERSCIJFERS

Het aantal individuele bezoekers verdubbelde van 5.636 naar 11.754 bezoekers. Het aantal Museumkaartbezoekers nam ook met en kleine 1000 toe. We hopen dat deze trend zich de komende jaren voort zal zetten.

Steeds meer bezoekers weten Veendam en het Veenkoloniaal Museum te vinden.

Ook het aantal groepsbezoeken nam sterk toe, vooral dankzij de scholen. In 2018 lieten die het afweten, maar kwamen dankzij K.& C. in Assen in groten getale naar het museum via de Kunst & Erfgoedbus. Deze scholen kwamen voornamelijk in de periode januari-mei en oktober-december. Voor ons is dit zeer gunstig, omdat we juist in deze periode over voldoende vrijwilligers beschikken.

Activiteiten: nog steeds ruim 10.000 bezoekers, waaronder 9 openingen en 1 finissage (761 bezoekers), Familietrouw 2515 bezoekers en het logeershuis van Sinterklaas ruim 700 bezoekers.

De Tocht om de Noord-wandelaars die door het museum liepen zijn, om de cijfers zuiver te houden t.a.v. voorgaande jaren, buiten beschouwing gelaten.

totaal aantal museumbezoekers over 3 jaar			
	2017	2018	2019
totaal	24.674	23.475	27.003
individueel	6.621	5.636	11.758
groep	3.182	1.988	4.943
activiteiten	9.634	11.286	10.306
MK houders	5.237	4.565	5.534

Feiten en cijfers

Bezoekers Veenkolonie Express (STAR)

214 treinreizigers

Educatief project Het Joodse leven in de Veenkoloniën

Het Veenkoloniaal Museum biedt leerlingen van de Winkler Prins Scholengemeenschap de ruimte om bij ons als gastconservatoren een eigen expositie in te richten. De Joodse gemeenschap in de Groninger Veenkoloniën was zeer divers van samenstelling. Wie de leerlingenlijsten van de RHBS erop nakijkt, ziet dat velen al voor de holocaust waren verhuisd. Na het volgen van een opleiding aan de RHBS vertrokken velen, evenals hun klasgenoten, naar Amsterdam of Rotterdam. De kansen waren daar immers groter. Maar naast de betergesitueerden en hoger-opgeleiden was er een grote groep die als middenstander actief was. De leerlingen van de Winkler Prins Scholen-



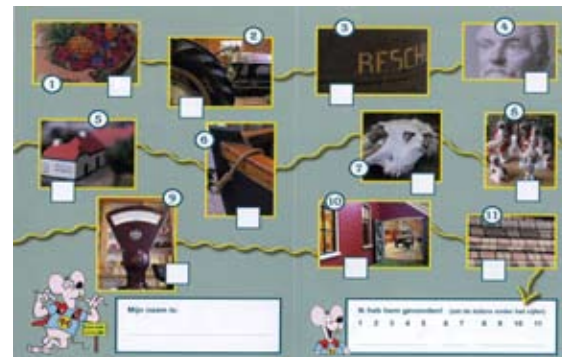
gemeenschap gingen op zoek naar de Joodse inwoners. Wat deden ze, waar gingen ze naar school en bleven ze na hun studie in de regio? Allemaal vragen waar de leerlingen mee aan de slag gaan. Ze zoeken in kranten, bestuderen diverse bronnen, stellen vragen aan tijdgenoten en het resultaat is uiteindelijk een tentoonstelling over het Joodse leven tussen de beide Wereldoorlogen in de Veenkoloniën. Ook de officiële opening werd geheel door de leerlingen verzorgd.

Samenwerking bibliotheek van Beresteyn

In samenwerking met de bibliotheek kwamen diverse educatieve producten tot stand. Gezamenlijk is de voorleesmiddag georganiseerd en een speurtocht door Veendam. Eerder was de deelname aan Gein op het Plein een groot succes. Het weer zat enorm mee en de kinderen genoten van allerlei 'ouderwetse' spelletjes. Zie voorts bij activiteiten.

Speurtochten

Er is een nieuwe speurtocht gemaakt voor de groepen 3 en 4 van het basisonderwijs, dit omdat ons programma voor de Culturele Mobiliteit met ingang van schooljaar 2019/2020 ook is opengesteld voor de jongere leerlingen.



Erfgoedtrajecten

Dit jaar is het schoolbezoek weer flink toegenomen, voornamelijk door scholen die zich aanmeldde voor de Kunst- en Erfgoedbus.

Erfgoedschatten (26 leerlingen tegenover 61 in 2018)

Dit jaar kwam er slechts 1 school voor het project 'Van aardappel tot snoep'. De ombouw van de Avebe-zolder nam meer tijd in beslag dan gepland. Voor het project 'Een schip vol verhalen' kwamen geen leerlingen aan boord van de Familietrouw.

Kunst-en Erfgoedbus (1.326 leerlingen tegenover 0 leerlingen in 2018)

Dit jaar hebben 50 schoolgroepen het museum bezocht met de Kunst- en Erfgoedbus.

Het merendeel kwam uit de stad Groningen, daarnaast scholen uit Appingedam, Blijham, Delfzijl, Farmsum, Glimmen, Haren, Kantens, Noordbroek, Onstwedde, Scheemda, Siddeburen, Westebroek, Westerlee, Winschoten en 't Zandt. 9 scholen waren goed voor 36 groepen, SWS Meeroevers kwam zelfs met de hele school, voor de kleutergroepen was er een aangepast programma. Ook de St Michael en Joseph Haydn kwamen met meerdere groepen.

Het programma voor de Erfgoedbus duurt 2 uur en omvat een inleiding met filmpjes, daarna een rondleiding in kleinere groepjes en tot slot de speurtocht. Deze bezoeken lopen van januari-mei en half oktober-december.

Museumprojecten (566 leerlingen tegenover 682 leerlingen in 2018)

Naast de scholen voor de Erfgoedbus, kwamen ook nog scholen uit Veendam e.o. op bezoek voor onze museumprojecten. Voornamelijk in de maanden april-juni.

Het Winkler Prins (voortgezet onderwijs) kwam met uitwisselingsleerlingen en voor de wisseltentoonstellingen 'Ik wou dat ik twee hondjes was' (voorjaar) en 'Voortvarende vrouwen' (najaar).

Het Aletta Jacobs kwam ook dit jaar weer in het kader van het project 'Verken je omgeving'.

Een school uit Doorn kwam voor de 2e keer op bezoek in het kader van een project over strokarton.

Feiten en cijfers

opsplitsing basisonderwijs - voortgezet onderwijs - overig onderwijs

	2017	2018	2019
basisonderwijs	350	133	1.594
voortgezet onderwijs	580	409	227
overig onderwijs	60	101	71
totaal	990	743	1.892

overzicht bezoekersaantallen groepen

	2017	2018	2019
aantal groepen	147	72	181
aantal personen	3.128	1.988	4.943

overzicht bezoekersaantallen scholen

	2017	2018	2019
aantal groepen	30	22	69
aantal leerlingen	990	743	1.892

In 2019 belandde de Stichting Veenkoloniaal Museum voor het eerst sinds jaren fors in de rode cijfers. Dit ondanks het feit dat we meer aan giften wisten te genereren, we de opbrengst van de entrees zagen groeien, de bijdrage van de 'Vrienden van het museum' groeide en de sponsorcommissie met succes nieuwe sponsors wist binnen te halen. Aan het tekort liggen diverse oorzaken ten grondslag.

- Een forse naheffing van € 17.156,00 op onze energienota over het jaar 2018, te betalen in 2019
- Extra investeringen in de beveiliging na een inbraak
- Het inhuren van betaalde krachten voor de afbouw van de AVEBE-zolder
- Een loonsverhoging van 3,5% conform CAO voor het vaste personeel
- Geen of marginale indexering van subsidies

Naheffing op de energienota

Bij de Stichting Veenkoloniaal Museum bestaat het vermoeden dat het museum als partner van vanBeresteyn niet meer, zoals in 2003 afgesproken, profiteert van de lagere energieprijzen bij gezamenlijke inkoop van energie door de gemeente Veendam. Door de sterk stijgen-

de energiebelastingen nemen de naheffingen jaar op jaar toe en vallen de naheffingen nu extra op. Het museum heeft deze hoge naheffingen aangekaart bij de cultuurambtenaar en de wethouder van cultuur, die één en ander zullen natrekken. Door veranderingen betalen we nu ineens veel meer voor energie dan andere musea in de provincie. Zo krijgen we als enige museum niet de energiebelasting terug.

Er zijn drie oorzaken voor de hoge lasten:

- 1) In 2014 zijn onze voorzetramen verwijderd om het gebouw een meer monumentale uitstraling te geven en zijn er aan de binnenzijde geen nieuwe voorzetramen geplaatst. Hierdoor tocht het bij stevige wind behoorlijk in het gebouw en is het energiegebruik significant toegenomen. Zo sterk zelfs dat we in een warm jaar als 2018 moesten bijbetalen. Ook over 2019 kregen we een forse naheffing.
- 2) De afspraken die in 2003 gemaakt zijn dat het museum via een tussenmeter zou profiteren van de gezamenlijke inkoop van energie, zien we niet terug in de eindafrekening.
- 3) Als enige museum van Nederland kan de stichting Veenkoloniaal Museum als culturele ANBI niet de helft van de energiebelasting terugvragen bij de Belastingdienst, omdat de huidige inkoopconstructie dit niet mogelijk

maakt. Het museum loopt daardoor gemiddeld € 6000,- aan teruggave via de Belastingdienst mis.

Extra investering in beveiliging

In juni werden we geconfronteerd met een brutale inbraak in het museum. De dader was door het inslaan van een raam binnengekomen. Ondanks dat zowel de alarmopvolger als de politie er snel bij waren, wist de dader zich te verstoppen in het gebouw. Nadat de politie en alarmopvolger vertrokken waren, zag hij zijn kans schoon en wist drie penningen te bemachtigen. Dankzij een actie op Facebook kon de dader relatief snel worden opgespoord en werden de penningen door een handlanger anoniem teruggebracht. Voor ons was de inbraak reden om extra camera's in en rond het gebouw te plaatsen en het systeem in twee fasen te optimaliseren. Fase 1 is in 2019 afgerond.

Inhuren betaalde krachten voor afbouw van de AVEBE-zolder

Door het overlijden van drie vrijwilligers die actief betrokken waren bij de opbouw van de AVEBE-zolder, waar we het verhaal van de aardappelzetmeelindustrie vertellen, waren we genoodzaakt betaalde krachten in te huren.

Loonsverhoging conform CAO

Conform de CAO Welzijn, waar het museum-personeel onder valt, zullen de lonen in september 2019 en juni 2020 met 3,5% worden verhoogd.

Geen, of marginale indexering

Zowel de gemeente Pekela als de gemeente Veendam indexeerden de laatste jaren met een klein percentage, terwijl de subsidie van de provincie in het geheel niet werd geïndexeerd. Hierdoor is het museum de laatste jaren door sterk stijgende vaste lasten steeds verder ingeteerd op de reserves.

Baten

Entreegelden en omzet museumwinkel

Door een flinke toename van het aantal groepen namen niet alleen de inkomsten van entrees fors toe, maar ook de netto-omzet van de museumwinkel. Helaas is de marge op veel producten in de winkel erg klein, waardoor er veel omzet moet worden gedraaid.

Vrienden van het museum en sponsoring

Gelukkig stabiliseert het aantal vrienden van het museum. Hierdoor blijft de bijdrage van de begunstigers op hetzelfde niveau als het

jaar ervoor en is de terugval aan 'vrienden' voorlopig gestopt.

Sponsors en sponsorcommissie

AVEBE is vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw hoofdsponsor van de stichting Veenkoloniaal Museum en bleef ons al die jaren trouw, ook in de tijd dat het minder voor de wind ging. We danken daarom ook AVEBE dat ze in al die jaren cultuur bleef ondersteunen. NEDMAG besloot in 2019 om, na jaren sponsor te zijn geweest, wederom toe te treden tot de hoofdsponsors. We zijn hier heel content mee.

In 2019 is door onze sponsorcommissie een succesvolle actie gestart om bedrijven te interesseren voor het museum. Hierdoor kwam onder andere een club van 100 tot stand: bedrijven die € 100,00 per jaar doneren om het museum te steunen. Eind 2019 hadden zich 14 bedrijven aangesloten. Voorts mochten we nieuwe sponsors verwelkomen, zoals Drenth Verwarming en Brouwhotel Parkzicht.

Fondsen & Familieverenigingen

Diverse fondsen droegen actief bij aan tentoonstellingen. Het museum maakte in 2019 ook gebruik van de nieuwe regeling van het Mondriaanfonds om kunstenaars die expose-

ren in het museum, te ondersteunen. Daarnaast mogen we rekenen op ondersteuning van de Nico Bulder Stichting en Familievereniging K.& J. Wilkens.

Lasten

De stijging van de lasten zit vooral in de forse naheffing voor energiekosten en in het inhuren van betaalde krachten voor de ombouw van de AVEBE-zolder, dit omdat drie van onze zeer actief bij de ombouw betrokken vrijwilligers overleden. De post tentoonstellingen is daardoor fors hoger dan begroot. Ook waren er aanpassingen in het alarmsysteem noodzakelijk.

Activiteiten en tentoonstellingen

Bestemmingsreserves en Algemene reserve

De bestemmingsreserve groot € 28.303 wordt gevormd door een gift van de Stichting Voorwaarts-Voorwaarts, die is gereserveerd voor maritieme tentoonstellingen en lezingen in het voetspoor van de oude handelscontacten met de Oostzee en een bestemmingsreserve voor ons museumschip Familietrouw. De algemene reserve daalde naar € 24.283,00.

Feiten en cijfers

	2017	2018	2019
Vrienden v/h Museum	754	756	748
Reders Familietrouw	34	34	35

Feiten en cijfers

Kerngetallen

Netto investering gemeente Veendam:
per inwoner € 3,31

Netto investering provincie Groningen:
per inwoner € 0,23

Netto investering gemeente Pekela:
per inwoner € 0,06

Feiten en cijfers

Investeringen in cultuur

Gemeente Veendam	€ 125.497,-
Gemeente Pekela	€ 1.737,-
Provincie Groningen	€ 135.000,-
Afgedragen huur aan Gemeente Veendam	€ 34.472,-

Feiten en cijfers

Economische spin-off voor de regio
is € 675.075,- *

* Elke museumbezoeker geeft gemiddeld
€ 25,- uit in de regio.
(bron: Nederlandse Museumvereniging)

Feiten en cijfers

Fondsbijdragen van:



FINANCIËN

Baten		Lasten		Subtotaal	-39.951
Entreegelden	55.331	Personeelskosten	261.291	Financiële baten en lasten	-897
Subsidie provincie Groningen	135.000	Afschrijvingen op mat. vaste activa	5.386	Bijzondere baten en lasten	717
Subsidie gemeente Veendam	125.497	Huisvesting: huur	34.472		
Subsidie gemeente Pekela	1.737	Huisvesting: overige	56.999	Resultaat voor mutatie	
Begunstigers	28.899	Publicaties	7.854	bestemmingsreserve	-40.131
Sponsoring / giften	67.362	Public relations	14.425		
Museumwinkel, brutomarge	5.567	Collectie	-	Mutatie bestemmingsreserve	2.447
VVV, brutomarge	-2.340	Kantoor	7.760		
		Financiële administratie	9.982	Exploitatie resultaat	€ -42.578
Totaal Baten	€ 417.053	Algemene kosten	18.579		
		Tentoonstellingen	33.889		
		Educatie	5.674		
		Activiteiten	693		
		Totaal Lasten	€ 457.004		
Algemene reserve	-4.020				
Bestemmingsreserve					
Familietrouw	10.210				
LED verlichting	-				
Koers Oostzee	18.093				
Airco apparaten	-				
Tentoonstellingen 2019	-				
Eigen vermogen per 31-12-19	€ 24.283				

FINANCIËN

Hoofdsponsor



Sponsors



Club van 100



Website veenkoloniaalmuseum.nl

Begin 2018 ging onze nieuwe website online, een moderne website die ook geschikt is voor notebook en iPad. Gekozen is voor een rustige en overzichtelijke website. De opbouw van de site is gedaan door het in Utrecht gevestigde, jonge bedrijf INTK. Dit bedrijf heeft onder andere ook de websites van het Zeeuws Museum, Museum Arnhem, Boerhaave, Het Limburgs Museum en het Stedelijk Museum Schiedam ontwikkeld. In de loop van het jaar is de website verder uitgebreid.

Social Media

We blijven ons richten op het verkrijgen van zoveel mogelijk reviews bij TripAdvisor, Google, Facebook en Zoover. Actief zijn we vooral op Facebook en LinkedIn.

Facebook

Het aantal volgers op Facebook nam verder toe en is gestegen tot 4871. Drie medewerkers posten regelmatig berichten op Facebook. Op Facebook ontvingen we 55 reviews met een gemiddeld cijfer van 4.6.

Google

We beschikken over een Google-account, waardoor we zelf berichten kunnen toevoe-

gen aan het infoblok van Google. In totaal scoorden we 214 reviews met een gemiddeld cijfer van 4.4.

TripAdvisor

Van slechts een paar reviews in 2017 is het aantal reviews eind 2019 gestegen naar 91. Het gemiddelde cijfer dat bezoekers ons gaven is een 4.5. TripAdvisor is vooral belangrijk omdat toeristen die via Booking.com een hotelkamer boeken, via TripAdvisor geadviseerd worden over musea en attracties in de omgeving van het hotel. We proberen via onze baliemedewerkers de bezoekers te attenderen op TripAdvisor. Nadeel van TripAdvisor is, dat men om een review te geven eerst zelf een account moet aanmaken.

LinkedIn

LinkedIn wordt door ons vooral gebruikt voor het opbouwen van een netwerk dat we gebruiken voor het benaderen van personen die we als (gast)sprekers voor onze activiteiten willen uitnodigen. Directeur Hendrik Andries Hachmer heeft 678 volgers en conservator Elise van Ditmars 302.

AdWords

In 2017 heeft het Veenkoloniaal Museum een groot AdWords-budget verworven via Google. Het is een symbolisch bedrag van 100.000 US Dollars, dat culturele instellingen kunnen aanvragen en weer besteden in het inkopen van tags en trefwoorden. In 2019 hebben we besloten om per 01-01-2020 met Adwords te stoppen omdat we de resultaten van Adwords niet terugzien in verbeterde zoekresultaten.

Instagram

In 2017 zijn we ook gestart met Instagram. In 2019 hadden we 430 volgers. Instagram is deels gekoppeld aan Facebook.

Dagbladen, weekbladen en overige media

Fred Ootjers verzorgde als freelancer de public relations naar kranten, regionale bladen en magazines.

Feiten en cijfers

74 persberichten / 10 Nieuwsbrieven
volgers op Facebook 2018: 4763
volgers op Facebook 2019: 4871
volgers op Instagram 2018: 210
volgers op Instagram 2019: 430



Veenkoloniaal Museum Veendam

Activiteiten in het Veenkoloniaal Museum Veendam



30 OKTOBER 2019
20:00 UUR - 22:30 UUR

Pioniers van het volksgeluk - Verhalen achter oude graven op de begraafplaats van Oude Pekela.

Een lezing door Inge Dekker, in het kader van Archeologisch Platvorm Groningen. Gratis entree

3 NOVEMBER 2019, 13:30 UUR - 17:00 UUR
Regionaal historische boekenmark. De 21ste editie!
Entree € 2,50 p.p. (Museumkaart en Vriendenkaart geldig)



6 NOVEMBER 2019
20:00 - 22:30 UUR

De schaduw van de grote broer - Op zoek naar verhalen uit de Tweede Wereldoorlog in Letland, Rusland, Polen en Oekraïne.

Een lezing door door Laura Starink.
Entree € 5,- p.p.
(Museumkaart en Vriendenkaart geldig)



17 NOVEMBER 2019
15:00 - 17:00 UUR

Piet's Scheepsindex - Een lezing door Piet Potjer over de website Piet's Scheepsindex, een begrip voor iedereen die varende voorouders heeft en op zoek is naar gegevens over schepen, reders en kapiteins die in de 19de eeuw de wereldzeen bevoeren.



20 NOVEMBER 2019
20:00 - 22:30 UUR

De spoken van Visegrád - De turbulente gebeurtenissen in Polen, Hongarije en Tsjecho-Slowakije tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog.

Een lezing door Ivo van Wijdeven. Entree € 5,- p.p. (Museumkaart en Vriendenkaart geldig)



27 NOVEMBER 2019
20:00 - 22:30 UUR

Rumoer om moerassen - Het oorspronkelijke gebruik van het veen voor jacht, visvangst en

→ Een pagina uit Oldambtnieuws

TENTOONSTELLINGEN

Quilt + krijgt de ruimte, 20 januari 2019
t/m 12 mei 2019

Het Veenkoloniaal Museum toonde van 20 januari tot en met 12 mei quilts van Quilt-Plus. Deze groep bestaat sinds maart 2011 en maakt voornamelijk modern eigentijds werk. Ook uit voorgaande exposities blijkt dat aandacht voor textiel absoluut niet aan populariteit heeft ingeboet. Deze tentoonstellingen trekken altijd grote groepen liefhebbers. Deze expositie bestond uit nieuw werk. Een aantal quilts met als thema 'De Veenkoloniën' is speciaal voor deze gelegenheid gemaakt. Daarnaast zijn er quilts en andere objecten met onderwerpen die de leden individueel bezighouden. Gemeenschappelijk is de belangstelling voor textielkunst. Er wordt inspiratie en kennis uitgewisseld en daarna gaat iedereen haar eigen gang wat ontwerpen en technieken betreft. QuiltPlus bestaat uit An Vos, Anneke van der Wal, Bea van der Schors, Christina Fokkema, Els Hoorn-Brinkhuis, Janneke Tijsma, Jozet Berkhout, Katrien Loonstra, Marijke de Boer-Boon en Théra Geerlink-Brandt.



TENTOONSTELLINGEN

**Ik wou dat ik twee hondjes was,
Aardewerken hondjes - Staffordshire dogs,
kunstproject van Eline Janssens, 10 februari
2019 t/m 26 mei 2019**

Je zou haast zeggen, wie kent ze niet? Dat aardige stelletje hondjes: lief, aardig, soms ook boos. Kwaadsprekers zeggen dat ze ooit in de tijd van koningin Victoria in het bordeel terecht kwamen. Victoria verbood immers de meisjes van plezier, maar diezelfde meisjes wisten maar al te goed dat een stelletje hondjes een geliefd souvenir was, dat gretig door matrozen op hun eerste reis naar Engeland werd gekocht. Wat nu als we de etalage vol zetten met hondjes? Komt er een klant, dan geven we een stel hondjes mee en als een Engelse bobby dan vraagt: 'What have you done sir?', dan hoeft de klant alleen maar te antwoorden: 'I only bought these two dogs'. Een leuk verhaal, maar we laten de waarheid graag in het midden. Zeker is, dat deze hondjes al vanaf het begin van de 19de eeuw tot het midden van de 20ste eeuw in Staffordshire werden gemaakt en dat je ze als toerist in alle havensteden van Europa en zelfs ver daarbuiten tegen kon komen. Duizenden zijn er gemaakt. Aardewerken hondjes... 'Ik wou dat ik twee hondjes was'.

De Oostenrijkse dichter Friedrich Torberg (1908-1979) schreef het volgende gedicht:
*Ik zit mij voor het vensterglas
onnoemelijk te vervelen.
Ik wou dat ik twee hondjes was,
dan kon ik samen spelen.*

In de jaren vijftig werd dit gedicht ten onterecht toegeschreven aan Godfried Bomans, maar de tekst van Torberg past als gegoten bij de hondjes. Wachtende op de thuiskomst van een geliefde zoon, vader of grootvader. De zee was verraderlijk en de hondjes wachtten trouw. Trouw aan de zeeman, waar ook ter wereld.

Kunstenaar Eline Janssens gaf aan de hondjes een eigentijdse draai en maakte er een kunst- en educatief project van. Samen met leerlingen van het Alfa College te Groningen en de Winkler Prins Scholengemeenschap te Veendam ging ze aan de slag. In de tentoonstelling zagen we een inspirerende mix van ouderwetse en soms zeer kostbare hondjes, tot moderne varianten. Net als in de tentoonstelling in Sneek (2017) gaat het om 'de wil om niet vergeten te worden'. Ze zijn immers aan een (geliefde) thuisblijver geschonken met de wens niet vergeten te worden tijdens lange tochten op zee.



TENTOONSTELLINGEN

Van hout en verre reizen, Houtzagerijen in de Groninger Veenkoloniën, 16 juni 2019 t/m 29 september 2019

Het Veenkoloniaal Museum te Veendam plaatste in de zomer van 2019 de houtzaagmolens in de Groninger Veenkoloniën voor het voetlicht. Na de vervening kende de Groninger Veenkoloniën een lange periode van welvaart. De komst van houtzagerijen werd gestimuleerd door de scheepsbouw die langs de Veenkoloniale kanalen ontstond. De houthandel speelde een belangrijke rol bij de Oostzeevaart. In de 19de eeuw kwam zelfs 60% van de Nederlandse vloot uit de Groninger Veenkoloniën. Eén van de eerste schippers uit Veendam, die reeds in de 17de eeuw op de Oostzee voer, had – zo blijkt uit de Sonttolregisters – als lading: teer, pek en hout. Producten die duidelijk wijzen op scheepsbouw. In de 18de eeuw ontstonden de eerste houtzaagmolens in de Groninger Veenkoloniën. Daarvoor was men nog afhankelijk van de houtzaagmolens die aan het Damsterdiep in de stad Groningen en in de stad Winschoten stonden. Met de aanleg van het Winschoterdiep (1618-1636) verrezen er diverse zaagmolens aan dit kanaal en in de dorpen ten zuiden van het kanaal. In Zuidbroek stonden twee grote houtzagers op steenworp afstand van elkaar.



TENTOONSTELLINGEN

De molen van Maathuis te Sappemeer werd zelfs als de grootste en mooiste van de provincie Groningen gezien. Maar ook in beide Peke-la's, Veendam-Wildervank en niet te vergeten Stadskanaal verschenen diverse houtzagerijen. Landeweer & Zomer, Meihuizen, Van Linge, K. & J. Wilkens, Koerts, Schuring, Post van Leggelo, Maathuis, het zijn voor velen bekende namen. Soms werden ook molens uit de Zaanstreek herplaatst, zoals de paltrok die in 1804 aan het Beneden Dwarsdiep te Veendam verrees. In de tentoonstelling krijgen we tevens een beeld van de levendige handel die op het Oostzeegebied ontstond. De eigenaren van de molens kochten in de Baltische landen soms flinke bosarealen op. Men beperkte zich dus niet alleen tot het houtzagen, maar men was eveneens actief betrokken bij de hout-handel. Soms was het een combinatie van een scheepswerf, rederij en houtzagerij, zoals bij K. & J. Wilkens in Veendam. Van al deze stoere windmolens is anno 2019 bijna niets meer terug te vinden. Soms nog een leeg terrein, een balkengat, maar de molens zelf zijn alle verdwenen of verplaatst. Eind 19de eeuw waren bijna alle molens door de opkomst van stoom verdwenen. De molen werd stilgezet en alleen de zaagschuren bleven in bedrijf. Zo werd de bovenbouw van de houtzaagmo-

len van K. & J. Wilkens verplaatst naar Friesland om daar als poldermolen - de molen van Tochmalân bij Kollum - verder door het leven te gaan.



TENTOONSTELLINGEN

De fabrikant verzamelt, Kunst uit de collecties van fabrikanten in de Veenkoloniën, 7 juli 2019 t/m 17 november 2019

Voor het eerst in 100 jaar hingen ze nu weer naast elkaar: de grote schilderijen die de succesvolle aardappelmeelfabrikant Willem Albert Scholten voor zichzelf liet maken. Op elk werk speelt hij zelf de hoofdrol. Bijzondere aandacht gaat ook uit naar de collectie van de aardappelmeelfabrikant E.J. Duintjer. Hij bouwde in Veendam een van de belangrijkste Nederlandse particuliere kunstverzamelingen van zijn tijd op.

In 2019 bestond het aardappelzetmeelconcern Avebe 100 jaar. In het kader van dit jubileum organiseerde het Veenkoloniaal Museum van 7 juli tot en met 17 november 2019 een kunst-expositie met werk verzameld door fabrikanten uit de regio. In de Gouden Eeuw van de Veenkoloniën, de negentiende eeuw, schoten de fabrieken hier als paddenstoelen uit de grond. Denk aan aardappelzetmeel- en strokartonfabrieken, maar ook aan houtzagerijen. Het was geen uitzondering dat de directie van een fabriek kunst verzamelde of in opdracht liet maken. De fabrikant bouwde soms ook een persoonlijke verzameling op, zonder een specifieke link met zijn fabriek.



TENTOONSTELLINGEN

In de expositie was een brede selectie te zien van al deze werken. Zo schilderde Ploeglid Jan Altink de houtopslag van K. & J. Wilkens in Veendam met op de achtergrond de dextrinefabriek. Herman Heijenbrock brengt in zijn tekeningen de productie van aardappelzetmeel in beeld.

Willem Albert Scholten (1819-1892), die zijn aardappelmeelimperium opbouwde vanuit de Groninger Veenkoloniën, gaf aan verschillende kunstenaars de opdracht om bijzondere episodes uit zijn leven op doek vast te leggen. Het zijn grote schilderijen geworden, van meer dan anderhalve meter breed, gemaakt door onder meer Nicolaas Riegen, George Andries Roth en Charles Leickert. Ze sierden de muren van Scholtenhuis aan de Grote Markt in Groningen en hangen nu in het Veenkoloniaal Museum.

E.J. Duintjer (1873-1956) kon "van aardappelmeel alleen niet leven" en bouwde een indrukwekkende kunstcollectie op. De muren in zijn huis aan het Bocht Oosterdiep in Veendam hingen vol met zowel oude als moderne kunst. Door het enthousiasme van zijn erven en andere bruikleengevers is het mogelijk om nu in het Veenkoloniaal Museum een gedeelte van zijn collectie te tonen.



TENTOONSTELLINGEN

Voortvarende vrouwen, in de 19de eeuwse Veenkoloniale zeevaart, 13 oktober 2019 t/m 3 januari 2021

In de 19de eeuw speelt de vrouw in de veenkoloniale zeevaart een belangrijke rol. Ze blijft niet alleen thuis wachten op de terugkomst van haar man en kinderen, maar vaart actief mee. De vloot bestaat hoofdzakelijk uit relatief kleine zeeschepen, variërend van 60 tot 150 ton. Op oude binnenvaartfoto's zien we de vrouw vaak aan het roer staan. Bij de veenkoloniale zeevaart, die is ontstaan uit deze binnenvaart, staat de vrouw ook haar mannetje. Uit brieven en correspondentie, maar tevens uit publicaties van tijdgenoten zoals H.J. Top en Anthony Winkler Prins, blijkt dat het behalve ondernemende, ook goedgeklede en geletterde vrouwen waren.

Naast lief is er ook veel leed. Zo blijkt uit het archief van Oude Pekela dat er in 1866 van de vierentwintig personen die op zee overlijden twaalf jonger zijn dan 14 jaar. De kinderen varen dus ook vaak mee. Kortom: de Veenkoloniale zeevaart is in de 19de eeuw een waar familiebedrijf. In de tentoonstelling komen diverse aspecten van het leven aan boord aan bod.

De tentoonstelling die oorspronkelijk tot 26 januari 2020 zou doorlopen, was eerst

verlengd tot en met 17 mei omdat er vanuit diverse groepen grote belangstelling was voor deze tentoonstelling. Covid-19 gooide roet in

het eten en daarom is de tentoonstelling verlengd tot 3 januari 2021, zodat de aangemelde groepen alsnog deze expositie kunnen zien.



TENTOONSTELLINGEN

Noordewerk, Aardewerk uit Noord-Nederland, 1880-heden, 8 december 2019 t/m 8 maart 2020

In deze door Fred Ootjers voorbereide expositie was industrieel gemaakte keramiek te zien, variërend van sieraardewerk tot serviezen en van monumentale wandbekledingen tot tegelontwerpen, waarbij ook de inbreng van kunstenaars werd belicht. Met een dergelijk overzicht van noordelijke keramiekfabrieken heeft het Veenkoloniaal Museum een primeur. Voor Groningen komen onder andere aan bod: ADCO, Erica en de Groninger Steenfabrieken. Drenthe wordt vertegenwoordigd door Stichting Keramisch Museum Goedewaagen; en Overijssel door ESKAF en Flora Plateel. Uit Friesland is keramiek te zien van Koninklijke Tichelaar, Koninklijke Van Hulst, Tjallingii en Albarello.



IN MEMORIAM FRED OOTJERS

Fred Ootjers was al vanaf de jaren tachtig actief betrokken bij het Veenkoloniaal Museum. Als geboren Amsterdammer kwam hij in de Drentse Veenkoloniën te wonen en had gelijk zijn hart verpand aan het gebied. Vanaf het midden van de jaren '80 van de vorige eeuw raakte hij betrokken bij het Veenkoloniaal Museum. Hij bleek ook een groot pleitbezorger voor het behoud van Jugendstilpanden in de regio, die steeds weer door projectontwikkelaars en de slopershamer werden bedreigd. Met succes streed hij voor het behoud van diverse panden die nu op de gemeentelijke monumentenlijst staan. De strijd om het oude geraamte van de oude Sociëteit Veenlust voor het nageslacht te behouden bleek in 2000 tevergeefs. Graag had hij gezien dat het gebouw, dat ooit in Amsterdam achter het Rijksmuseum op de Wereldtentoonstelling stond, in Borgerswold weer zou worden opgebouwd. Voor Fred en het museum was dit de millennium crash van 2000. Een gemiste kans om een uniek en eenmalig houten gebouw voor het nageslacht te bewaren. In die tijd was Fred ook actief betrokken als PR-medewerker bij het museum. Helaas werd deze functie door bezuinigingen geschrapt, maar zijn hart bleef bij het museum. Vanaf 2015 was hij weer actief betrokken bij ex-

posities en maakte hij: 'Vakantie er opuit!', 'Huizinga meubelfabriek', 'De SS Veendam' en tot slot 'Noordewerk'. De opening van deze expositie mocht hij echter niet meer meemaken. Vier dagen voor de opening overleed hij in het UMCG.

Ook was hij samen met Herbert en Toos Schlötel en zijn partner Miriam actief betrokken bij de restauratie van de Chevy uit 1928 die al jaren in de brandweerkazerne van Wildervank stond te verpieteren. Zijn project 'Jugendstil in de Groninger Veenkoloniën' kon hij helaas niet meer afronden.



EXTERNE PRESENTATIES

Kapiteinshuis Pekela te Pekela

Elk jaar verzorgt conservator Elise van Ditmars een wisselexpositie voor het Kapiteinshuis Pekela te Nieuwe Pekela. In 2018 is Bram Westers, de oprichter van Museum het Kapiteinshuis, overleden. Ter ere van hem is daarom in 2019 de expositie 'Het erfgoed van Bram Westers' samengesteld, met collectiestukken die zijn bijzondere interesse hadden. Bram Westers (1928-2018) is geboren in Nieuwe Pekela als zoon van de Pekelder sokkenfabrikant Geert Westers. In 1976 kocht hij de veenkoloniale kapiteinswoning om "dit zo karakteristieke huis in mijn geboorteplaats voor aantasting te behoeden". Westers was toen nog directeur van het Groninger Museum en werd niet lang daarna hoofdconservator Kunstnijverheid in het Gemeentemuseum Den Haag. Met hart voor het Pekelder erfgoed en de kunstnijverheid renoveerde hij het Kapiteinshuis en bouwde hij een bijzondere collectie op: van keramiek en zilver tot scheepsportretten en foto's afkomstig uit Pekela en omstreken, maar ook vele zeemanns-souvenirs uit onder meer Engeland, Rusland en Italië. Westers: "Ik wil hier nu laten zien hoe de Pekelder zeeman en zijn gezin woonden en wat hij meenam van zijn verre reizen."

Met ondersteuning van de gemeente Pekela was het tevens mogelijk om een nieuwe vitrine aan te kopen en permanent in te richten ter herinnering aan Bram Westers.



EXTERNE PRESENTATIES

Riga, Mencendorfa nams museum, Nederlands-Letse diplomatieke en handels- betrekkingen tijdens het Interbellum, 6 november 2018 tot en met 4 januari 2019

In samenwerking met de Nederlands Baltische Vereniging werd in het kader van het project Koers Oostzee, 100 jaar Letland, een expositie opgezet over de diplomatieke en handelsbetrekkingen tussen Nederland en Letland tijdens het Interbellum. Handelsbetrekkingen bestonden er natuurlijk al heel vroeg. We hoeven alleen maar te denken aan de Hanze. De Nederlandse Oostzeevaart kent verschillende fasen en beslaat meer dan alleen de Hanze-tijd. In de 16de en 17de eeuw kwamen de op de Oostzee varende schepen vooral uit het gewest Holland. Ze voeren met goederen afkomstig uit de Nederlandse koloniën naar de Oostzeehavens en namen vaak hout, gerst en rogge mee terug. In de 18de eeuw domineerden Friese zeilvaarders en in de 19de eeuw de Groningers.

Dankzij de grote vraag naar hout nam in de 19de eeuw de zeevaart in Noord-Nederland enorm toe. In tegenstelling tot de rederijen in Amsterdam, Dordrecht en Rotterdam, die met schepen tussen de 1000 en 1500 ton

voeren, voer men in Noord-Nederland vooral met relatief kleine schepen tot 200 ton. Die schepen hadden als voordeel dat ze relatief ver de rivieren op konden varen en men aan vijf of zes bemanningsleden genoeg had. De schepen werden als een soort familiebedrijf in de vaart gehouden. Sterker nog, vaak werkte de vrouw van de kapitein als stuurman mee aan boord en stond zij als vrouw letterlijk haar mannetje. In de havens aangekomen, baarden ze vaak opzien, vooral ook omdat

soms complete families, inclusief kinderen, aan boord waren. Een verhaal apart vormen de diplomatieke betrekkingen. Het zijn eerst vooral honorair consuls die de zaken moeten waarnemen en dat waren vaak ook nog eens handelaren. Door John de Jonge van de Nederlands Baltische Vereniging werd het diplomatiek verhaal tot in details uitgewerkt. De tentoonstelling gaat in 2019 in Letland verder als reizende expositie.



8 juli 2019, afscheid van de Letse ambassadeur Ilze Ruze

Op 8 juli werd afscheid genomen van de Letse ambassadeur Ilze Ruze. De expositie over de handelsrelaties van Noord-Nederland met Letland werd voor deze gelegenheid ook in de Letse ambassade te Den Haag gepresenteerd.

Lezingen

De directeur van het museum verzorgde in 2019 9 externe lezingen, tegenover 11 in 2018.

De navolgende lezingen werden gegeven:

Herinneringen aan de Oostzeevaart, in Hoorn, Noordbroek en Zwolle
Kapiteinsvrouwen aan boord, in Blijham, Gieten en Norg
Handels- en diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en Letland tijdens het Interbellum, in Bilthoven, Den Haag en Riga.



THE DIRECTOR OF THE DEPARTMENT OF EUROPE
MS E. SCHOUTEN
REQUESTS THE HONOUR OF THE COMPANY OF

Mr H.A. HACHMER

AT A LUNCHEON TO SAY FAREWELL TO H.E. MS I. RŪZE,
AMBASSADOR OF THE REPUBLIC OF LATVIA,
AT 'DE NIEUWE VEENMOLEN', IJSClubWEG 111 THE HAGUE,
ON TUESDAY, 18 JUNE 2019 AT 12.30 HOURS.

ACTIVITEITEN

QuiltPlus krijgt de ruimte in het Veenkoloniaal Museum en deze ruimte nemen de QuiltPlussers graag!

Op 23 februari, 16 maart en 6 april verzorgden leden van QuiltPlus workshops in de monumentale voormalige docentenkamer van ons gebouw. Er werden diverse technieken gedemonstreerd en getoond, die op warme belangstelling mochten rekenen. Op navolgende dagen gaf de werkgroep acte de présence.

23 februari: Katrien Loonstra: thread painting.
Bea Hummel en Jozet Berkhout: punch-machine.

16 maart: Anneke van der Wal: thread painting.
Marijke de Boer: vliezofix.

Jozet Berkhout: punch-machine.

6 april: Anneke van der Wal: thread painting.
Janneke Tijsma en Bea Hummel: intuïtief patchwork.

Zaterdag 6 april gecombineerde vrienden- en vrijwilligersreis: Van hout en verre reizen

Op zaterdag 6 april organiseerden we voor het eerst een gecombineerde vrienden- en vrijwilligersreis, onder de titel 'Van hout en verre reizen'. Want zeg nu zelf, wist u dat de molen van K. & J. Wilkens uit Veendam nog steeds bestaat? Wist u dat er nog ambachtelijke houtzaagmolens in Friesland in bedrijf zijn?



We gingen dit keer daarom naar het westen, richting Friesland. We bezochten natuurlijk als eerste de molen van Tochmalân te Kollum. Het achtkant is van de voormalige houtzaagmolen van K. & J. Wilkens en is hier als poldermolen in functie genomen. Daarna vertrokken we richting houtzaagmolen De Rat te IJlst en het op loopafstand gelegen Museum Houtstad IJlst. We sloten af met een bezoek aan Sneek, waar we het Fries Scheepvaartmuseum bezochten en tijd om in de stad te verpozen. We sloten af met een stamppotmaaltijd in Brouwhotel Parkzicht in Veendam.

13 en 14 april Museumweekeinde, knutsel en versier je eigen Staffordshire-hondje.

Tijdens het Museumweekeinde zijn er op zo-

wel de zaterdag als de zondag knutselmiddagen voor kinderen. Iedereen mocht een eigen hondje knutselen, dat ook nog eens op de schoorsteenmantel of op een kast kan worden gezet. En de directeur van het museum bakte, verkleed als een schipper, voor de liefhebbers pannenkoeken in ons museumschip Ebenhaëzer.



Maandagmiddag 22 april Neutenriestern

Op deze zonnige Paasmaandag konden Wim Dussel en zijn vrouw Jannie maar liefst 20 deelnemers verwelkomen. Gespeeld werd ditmaal op het binnenplein bij ons museumschip Ebenhaëzer. Voor jong en oud waren er weer diverse leuke prijsjes. (foto op pagina 35)



Zaterdagmiddag 25 mei, Kaaibakken bij camping 'Wel Wait' te Nieuwe Pekela

We verheugen ons dat we bij het Kaaibakken steeds meer jonge deelnemers zien! Ooit in het leven geroepen door Wim Dussel om een

oude volkssport niet te vergeten, speelden we in het begin op diverse locaties. We zijn zelfs op Norderney geweest. De laatste jaren zijn we te gast bij camping 'WelWait' van de familie Hoiting te Nieuwe Pekela. Er zijn ruime

en mooie speelvelden, die kort voor het begin nog worden gemaaid.

Woensdagavond 30 oktober, Pioniers van het volksgeluk

Verhalen achter oude graven op de begraafplaats van Oude Pekela. Een lezing door Inge Dekker. In april van dit jaar verscheen bij de Stichting Oude Groninger Kerken het boekje Pioniers van het volksgeluk (Kerkhovenreeks nr. 21), van de hand van historica en schrijfster Inge Dekker.

Inge Dekker (1968) studeerde onder meer geschiedenis en werkte als redacteur voor diverse media en organisaties. Zij onderzoekt en publiceert graag over 'vergeten' of onderbelichte verhalen rondom landschap en erfgoed. Sinds enkele jaren doet zij dit vanuit Oost-Groningen. In 2017 schreef Dekker in dezelfde Kerkhovenreeks al Stille getuigenis van een tijdelijk bestaan – Over Molukse kindergraven en het leven in Woonoord Carel Coenraadpolder.

In Pioniers van het volksgeluk nam de schrijfster de lezer mee terug naar het Oude Pekela van de 19e eeuw, een welvarende periode waarin turfwinning, scheepsbouw en zeevaart de toon zetten. Maar wat bracht deze welvaart aan ontwikkelingen op sociaal-cultureel

ACTIVITEITEN

vlak? Met de graven van een aantal hoofdrolspelers als vertrekpunt, schetst de schrijfster visies en betekenis van onderwijshervormer Hendrik Wester, dominee Marcus Jan Adriani en burgemeester Tjakko Borgesius, telg uit het geslacht van stadsveenmeesters. Ook besteedt zij in het boekje aandacht aan de rol van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en het onderwijs aan dove kinderen uit de Pekela's. Pioniers van het volksgeluk is niet alleen gebaseerd op bestaande literatuur maar ook op



bronnenmateriaal dat veelal digitaal beschikbaar bleek. De verhalen worden geïllustreerd met historisch prentenmateriaal en niet eerder vertoonde portretten. In de lezing gaat de schrijfster aan de hand van dit beeldmateriaal nader in op de wereld van de Pioniers van het volksgeluk. Het boekje is te koop in de winkel van het museum of te bestellen via de webshop van St. Oude Groninger Kerken (6 euro).

**Woensdagavond 6 november,
De schaduw van de grote broer. Op zoek
naar verhalen uit de Tweede Wereldoorlog
in Letland, Rusland, Polen en Oekraïne.
Een lezing door Laura Starink**

Laura Starink studeerde Slavische Taal en Cultuur in Amsterdam en werkte bijna dertig jaar voor NRC Handelsblad, onder meer als lid van de hoofdredactie en als correspondent in Moskou. Ze schreef twee boeken over Rusland: Een land van horen zeggen (1991) en De Russische kater (2008). Voor De schaduw van de grote broer (2015) ging Starink in Letland, Rusland, Polen en Oekraïne op zoek naar verhalen uit de Tweede Wereldoorlog. Ze zag hoe de geschiedenis nog nadreunt in het voormalige wereldrijk en hoe de nieuwe oorlog in Oekraïne uitbrak. Het boek werd genomineerd

voor de Libris Geschiedenisprijs. Duitse wortels. Mijn familie, de oorlog en Silezië (2013), over de lotgevallen van Starinks moeder en tantes tijdens en na de Tweede Wereldoorlog, werd vertaald in het Duits. De schaduw van de grote broer en Duitse wortels werden genomineerd voor diverse literaire prijzen.



**Woensdagavond 13 november, Voorvarende
Vrouwen in de Groninger Veenkoloniën,
lezing door Hendrik Hachmer**

De voorbereidingen van de expositie 'Voortvarende Vrouwen in de Groninger Veenkoloniën' leverde veel nieuwe brieven op die inzicht geven in het leven en werken van vrouwen aan boord van de Veenkoloniale zeeschepen. Ontstaan uit de binnenvaart, was de Veenkoloniale zeevaart een echt familiebedrijf. Zowel de stuurmansvrouw als de kapiteinsvrouw voeren

ACTIVITEITEN

in de zomermaanden regelmatig mee aan boord. Nog steeds is dit te zien aan de collectie van het Veenkoloniaal Museum en van het Kapiteinshuis te Pekela. Deze collecties zijn rijk aan meegebracht porselein uit Rusland en Engeland. Daarnaast is veel correspondentie bewaard gebleven. Lief, leed, vreugd en rouw komen daarin aan bod en geven inzicht in familieverhoudingen, leven aan boord en in het dorp en de karakters van de vrouwen die het aandurfdën mee op zee te gaan.

Zondagmiddag 3 november, de 21ste Regionaal Historische Boekenmarkt

De Regionaal Historische Boekenmarkt kan zich elke keer verheugen op een vast publiek van liefhebbers die op zoek zijn naar juist die titel die ze nog missen. Het is dan ook altijd een gezellig middag met veel 'sneupers' en 'grasduiners'.



Zondagmiddag 17 november, Piet's Scheepsindex, lezing door Piet Potjer

De website Piet's scheepsindex is een begrip geworden bij iedereen die varende voorouders heeft en op zoek is naar gegevens over schepen, reders en kapiteins die in de 19de eeuw de wereldzeeën bevoeren. Als eerste bron zijn door Piet Potjer, wiens varende voorouders overigens uit Sappemeer stammen, de bekende Sweyss scheepsalmanaken gebruikt, maar de hobby groeide uit tot een meer dan volwaardige website, waar ook vaarroutes, afbeeldingen van schepen en nog veel meer wetenswaardigheden zijn te vinden. Op deze middag zal Piet Potjer vertellen over zijn website

Woensdagavond 20 november, De spoken van Visegrád, de turbulente gebeurtenissen in Polen, Hongarije en Tsjechoslowakije tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog. Een lezing door Ivo van Wijdeven

Ivo van de Wijdeven is historicus en politiek analist bij het ministerie van Algemene Zaken. Daarnaast schrijft hij artikelen voor media als De Correspondent, Historisch Nieuwsblad, Geschiedenis Magazine en Clingendael

Spectator. Met zijn verhalen wil hij iedereen die daarin geïnteresseerd is een historische achtergrond bieden bij de actualiteit. Denk daarbij aan nationalistische sentimenten, Russische en Turkse ambities, migratieproblematiek, internationaal terrorisme en de naderende Brexit.

Het in 2018 verschenen boek De spoken van Visegrád beschrijft de turbulente gebeurtenissen in Polen, Hongarije en Tsjechoslowakije tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog. Een geschiedenis die in West-Europa zo goed als vergeten is, maar in die landen zelf nog nauwelijks is verwerkt en de grondslag vormt voor het huidige denken over de toekomst.



ACTIVITEITEN

Kortom, een boek voor wie wil weten waar controversiële Oost-Europese politici als Viktor Orbán en Jaroslaw Kaczynski de mosterd halen.

Woensdagavond 27 november: Rumoer om moerassen, door Jos Schouwenaars

Jos Schouwenaars is betrokken bij de advisering over het waterbeheer in moerassige veengebieden. Na zijn eerste voorzichtige stappen in de nog natte restanten van het ooit zo uitgestrekte veengebied De Peel, kreeg hij de kans om in andere landen nog intacte veengebieden te bezoeken. Zo heeft hij in Ierse, Engelse en Duitse venen kunnen rondlopen en, na het verdwijnen van het IJzeren Gordijn, in het veen van de Baltische Landen.



Nog later kreeg hij kans om het uitgestrekte Siberische veen in te gaan. Tijdens de lezing gaat Jos Schouwenaars onder andere in op het oorspronkelijke gebruik van het veen voor jacht, visvangst en bouwmaterialen en de weerstand die er bestond, en nog steeds bestaat, als nieuwkomers die gebieden beïnvloeden. Het klinkt misschien ver van uw bed, maar de vloeibare handzeep die u gebruikt, heeft door de aanleg van enorme palmolieplantages in veengebieden in Maleisië ook invloed op de kustmoerassen die door deze grootschalige teelt verdrogen.

Woensdagavond 18 december: De Hunenborg en andere versterkingen, lezing door Diana Spiekhout

De droge zomer van 2018 was voor archeologen een topzomer. Overal in Nederland kwamen de contouren van oude gebouwen naar boven. Voor Diana Spiekhout, conservator bij het Fries Museum en landschapshistorica bij het Kenniscentrum Landschap van de Rijksuniversiteit van Groningen, kwam dit als een geschenk uit de hemel. Waar vroeger grachten en greppels lagen, blijft de bodem natter en zijn de contouren zichtbaar. Bij Noordlaren ontstonden groene cirkels, de plek van een Middeleeuws kasteel. De kastelen uit die tijd

zagen er overigens soms heel anders uit dan mensen denken. In Nederland stonden ze ook in beekdalen en moerasgebieden en hadden niet altijd de contouren van kasteel Haarzuilen of een Disneykasteel. Ze werden vaak omringd door meerdere grachten, soms wel acht, zoals bij de waterburcht te Eelde. Diana gaat deze avond in op haar promotie-onderzoek over kastelen in het Oversticht en de diversiteit aan verschijningsvormen.



SAMENWERKING VANBERESTEYN

Activiteiten

Door de grote verbouwing van de foyer in Cultuurcentrum vanBeresteyn kwamen sommige plannen nog niet van de grond. Wel is er al intensieve samenwerking ontstaan met de bibliotheek. Dit kon mede omdat er binnen het museum weer een enthousiast team aan vrijwilligers is ontstaan die samen met Jolande Robben weer gezamenlijk projecten van de grond kunnen krijgen. In 2019 resulteerde dit o.a. in:

26 januari: **Voorleesfestival, Knutselen**

22 juni: **Gein op het Plein - Oudhollandse spelletjes**

11 oktober: **Vossenjacht met de bieb en Hoi Pipeloi (buitenschoolse opvang)**

30 oktober: **Bootjes bouwen in de bieb**

7 september: **Gezamenlijke Pruiverij en Oetmarkt**



SAMENWERKING VANBERESTEYN

PR & Marketing vanBeresteyn

Ook op het gebied van marketing en PR valt er volgens ons veel te winnen. Zo is tot nu toe alleen de theatergids prominent aanwezig, maar graag zagen we een activiteitengids voor heel vanBeresteyn, waarin alle activiteiten van de participanten van vanBeresteyn zijn opgenomen, die vervolgens ook in de regio kan worden verspreid. Het cultuurcentrum is in 2003 opgezet als een podium voor amateurkunsten en een cluster van alle culturele activiteiten in Veendam. Participanten waren toentertijd de Kunstuitleen, de MDT, de bibliotheek, het museum en het theater. In latere jaren is meer en meer de nadruk komen te liggen op het theater en theatervoorstellingen. Naar onze mening zou het goed zijn om vanBeresteyn te presenteren als Cultuurcentrum vanBeresteyn. In 2020 zullen er gesprekken gevoerd worden over verdere samenwerking, maar ook een meer gezamenlijke invulling van de gezamenlijke foyer.



PUBLICATIES

Ik wou dat ik twee hondjes was

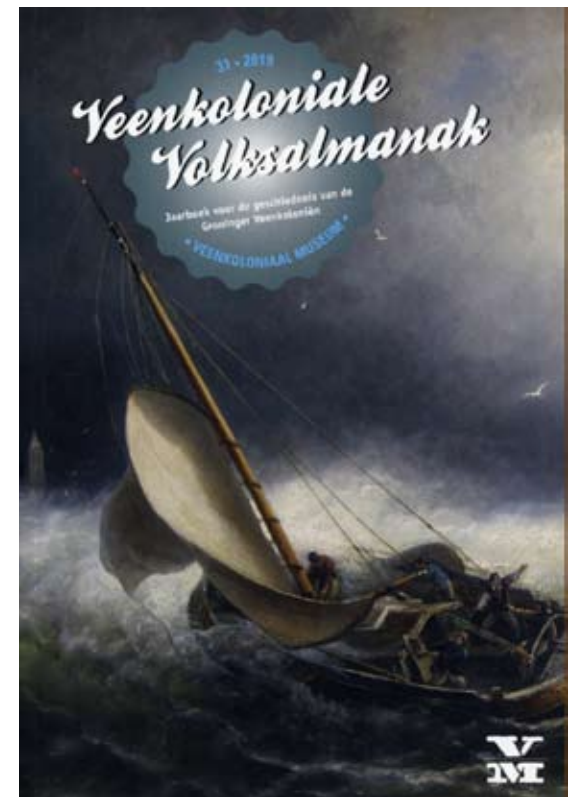
Ik wou dat ik twee hondjes was is de catalogus die verscheen bij de expositie 'Ik wou dat ik twee hondjes was'. Bij de tentoonstelling is een rijk geïllustreerde catalogus uitgegeven met daarin het verhaal van de Staffordshire-hondjes.



Ook wordt uitgebreid aandacht besteed aan hun moderne variant, gemaakt door verschillende beeldende kunstenaars en scholieren. Deze publicatie en de tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Mondriaan Fonds. Het boekje ging in een tweede druk.

Almanak

In 2019 verscheen de 31ste editie van de Veenkoloniale Volksalmanak. De almanak kan zich altijd nog in een trouwe schare fans verheugen en de editie van 2019 was dan ook in korte tijd geheel uitverkocht.



PUBLICATIES

Omzien naar het Museum

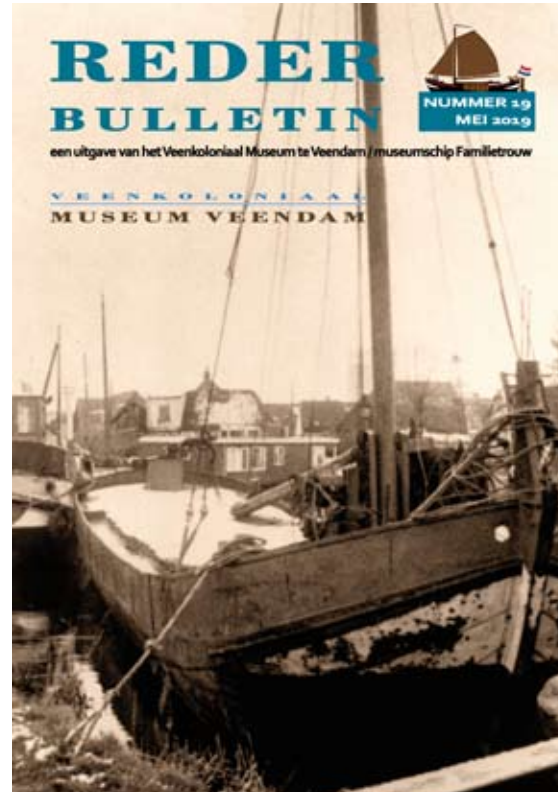
Het magazine Omzien naar het Museum verschijnt al sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw en is het informatiemagazine voor de Vrienden van het Veenkoloniaal Museum. In 2019 verscheen het magazine 3 keer.



Twee keer voor de Vrienden en één keer als promotiemagazine.

Rederbulletin

Het Rederbulletin is het informatiemagazine voor diegenen die bijdragen aan het behoud



van het museumschip Familietrouw.

Daarnaast wordt dit bulletin ter promotie van het museum en het schip uitgedeeld tijdens evenementen waar het schip aan deelneemt.

Abel Tasman vaarroute

De vaarroute is tot stand gekomen in samenwerking met GROMMO.



Familietrouw in de Vaart

Het jaar 2019 was voor ons museumschip Familietrouw een vaarzaam seizoen. Er werden heel wat mijlen, om in maritieme termen te blijven, afgelegd.

Sluisdagen Dieverbrug, 30 mei en 1 juni 2019

Het begon met de tocht naar Meppel, waar we al jaren aanwezig zijn bij het evenement Meppel vol Vaart. Vooraf organiseert het kleine Dieverbrug altijd de sluisdagen. Het is elk jaar een zeer gezellig evenement, maar dit jaar, uitgerekend het jaar met een prachtzomer, regende het pijpenstelen en stond er een straffe wind. Maar ja, de organi-



satie had ook het dweilorkest 'De Waterlanders' uitgenodigd. Zoiets is natuurlijk de goden over je afroepen. Het waren dit keer dus alleen de echte doordouwers die aan boord kwamen en we hadden zeker niet te klagen over de belangstelling van het publiek.

Meppel vol Vaart, 14 tot en met 16 juni 2019

Hoe anders waren dit jaar onze ervaringen met Meppel vol Vaart. Elk jaar is dit evenement voor ons een succesnummer. We trekken met de Familietrouw honderden bezoekers. Velen kennen het schip nog uit de tijd dat het in Meppel en omgeving voer. Maar in 2019 was er een nieuw organisatie team en die legden ons schip achter een marktkraam. Met een boel pijn en moeite konden we op ons eigen schip klauteren en we kregen hierdoor ook geen bezoek aan boord. De organisatie bood achteraf haar excuses aan, maar ze hadden ons toch ook gewoon kunnen verleggen? Laten we hopen dat er de komende jaren weer een goede ligplaats is voor ons schip zodat ook Meppelers kunnen genieten van onze oude dame.

H3 festival Hoogeveen, 13 juli 2019

Alhoewel Hoogeveen jammer genoeg de doorvaart door de plaats zelf mist hadden

ze even buiten de plaats een mooi festival georganiseerd dat stil stond bij het verleden. Het evenement werd op poten gezet door de stichting Levende Geschiedenis Drenthe, Die Luyden van 't Hooge Veene en TROP Hoogeveen. Ze namen al snel contact op met ons, want de Familietrouw had jaren Hoogeveen als bestemming. De bibliotheek Hoogeveen/Verhalenwerf, stichting Drentse Praam en de Historische Kring Hoogeveen sloten zich bij de werkgroep aan. Tot onze grote verrassing duikelden ze nog een filmpje op waarin 'onze' Familietrouw varende door Hoogeveen is te zien. De aftrap van het evenement door burgemeester Karel Loohuis vond daarom ook op ons schip plaats.



Vrijwilliger Willem Verhagen sloot zich aan bij het praatcafé waar oude, maar natuurlijk ook sterke verhalen, over het varende verleden naar boven werden gehaald. Al met al een zeer geslaagd evenement.



Blumenschau Papenburg, 17 juli tot en met 4 augustus 2019

Na Hoogeveen begon voor de Familietrouw een lange tocht via de Verlengde Hoogeveense Vaart via Klazienaveen en Ter Apel. Vervolgens via het Haren Rütenbrockkanaal en de Ems naar Papenburg. Hier werden we voor 17 juli verwacht. Onze ligplaats was dicht tegen het historische centrum aan. In tegenstelling tot Hoogeveen is het kanaal in het centrum van Papenburg nog wel aanwezig, maar niet bevaarbaar. De Blumenschau zelf vond op het evenementen terrein plaats. Tussen schip en terrein was het toch altijd nog een 20 minuten lopen.



Wim Dussel trad op zaterdag samen met zijn vrouw Janny op als Kiepkemel, maar hemel wat een hitte. Nog nooit was het in Nederland en Duitsland zo warm. Jammer voor de organisatie, want deze hitte kwam natuurlijk ook de bloemen niet ten goede. In ons museumschip was het zo heet dat we daar overdag geen bezoek konden ontvangen. In de avonduren ontvingen we toch nog heel wat flanerende bezoekers die langs de kade liepen op weg naar hun hotels.

Sinterklaas vaart op de Familietrouw naar de CBS Groen van Prinsterschool, 5 december 2019

De Sint en Piet kwam dit keer bij de Groen van Prinsterschool aan op de Familietrouw. De kinderen vonden de aankomst toch wel spannend, want slingerde het schip niet erg veel op het kanaal, zou hij wel door de brug passen? En zou de pakjesboot wel precies bij de kade aankomen? Ja, de schippers wisten de elementen te trotseren. De Pieten hadden goed gemeten, het schip ging door de brug en Sint kon veilig van boord komen.

WinterWelvaart 2020, 20 december tot en met 22 december 2019

Tot slot werd wederom richting Groningen gekeerd om deel te nemen aan WinterWelvaart. Aan boord van het schip konden kinderen knutselen. We zouden eerst langs Sappemeer, maar pech, de brug in Oude Pekela lag eruit, dus moesten we terugvaren en via Kielwindweer naar de stad. De activiteit bij werf Wolthuis hebben we daarom dit jaar gemist. Aan boord van de Familietrouw konden de kinderen lichtgevende vinders knutselen die vervolgens aan de luiken werden geprikt.



Werkgroep de Chevy rijdt weer

Het jaar 2019 was het jaar van de 'natte neus' voor de Chevrolet Capitol uit 1928 van het Veenkoloniaal Museum.

Na afloop van het eerste 'voorjaarsritje' in maart om alle scharnieren, assen en lagers los te maken lag er als dank een plasje tussen de voorwielen van de 'Pelikaan', zoals de Chevrolet officieel heet. 'De radiator lekt', was de constatering van de Chevrolets technische hoeder Herbert Schlötel. 'Dat wordt lassen.' Aldus geschiedde en alles leek in orde; na de testrit bleven verdere plasjes uit.

De eerste dag waarop de Chevrolet als mobiele uithof van het museum alle ogen naar zich toe trok was bij een spontaan bezoek aan Museumspoorlijn STAR tijdens de Nationale Bevrijdingsdag, in dezelfde maand gevolgd door de rally Veendam - Leer - Veendam, maar dan als blikvanger. De oude dame heeft namelijk weinig trek in een dergelijke lange afstand onder tijdsdruk. En vervolgens nogmaals een bezoekje aan de STAR tijdens de Nationale Stukgoederendag. Iedere keer met een plasje water tussen de voorwielen, dat wel.

De radiator werd nogmaals door Herbert onder handen genomen, ditmaal met een soldeerbout, maar tijdens de Oetmarkt / Pruiverij in Veendam in september moest er zelfs een

emmer aan te pas komen om te voorkomen dat het water in een gestaag stroompje onder het vrachtwagentje vandaan zou lopen.

De radiator bleek als gevolg van de jarenlange stalling in de oude brandweerkazerne in Wildervank 'gaar'. Elk gat dat Herbert vakkundig dicht soldeerde werd gevolgd door een nieuw gat elders in de radiator. Om dweilen met de kraan open te voorkomen werd toen besloten de radiator te laten vervangen door een nieuwe. In oktober maakte de Chevrolet nog deel uit van een Vossenjacht in Veendam, waarbij op de heen- en terugweg twee 'koelwater-controlestops' werden gehouden om uit een tot de rand toe gevulde jerrycan water bij te vullen wanneer nodig. Daarna ging de Chevrolet de mottenballen in.

In november kwam het goede nieuws dat er voldoende budget was voor het laten vervangen van de radiator. Dus werd de oude radiator gedemonteerd en togen Toos en Herbert er mee naar Enschede zodat een in radiateurs gespecialiseerd bedrijf een voorbeeld had voor de maten.

Begin december kwam de grote klap van het verlies van de vaste en trouwe Chevrolet chauffeur Fred Ootjers. Zag je de Chevrolet rijden, dan zat hij achter het stuur. Stond ze

ergens als blikvanger, dan was Fred niet ver weg. Daarmee komt er echter geen einde aan het verhaal van de Chevrolet en blijft de oude dame in haar vertrouwde 'stal' in Nieuwediep staan, waar ze in januari 2020 een nieuwe, lekkere neus heeft gekregen en staat te popelen om op weg te gaan naar de eerste activiteit van het nieuwe seizoen.



COLLECTIE - TOP 5 AANWINSTEN 2019

Charles Leickert (1816-1907), Op het IJ, 1870, olieverf op doek

Het Veenkoloniaal Museum is ontzettend blij dat het is gelukt om het schilderij 'Op het IJ', geschilderd door de romantische meester Charles Leickert (1816-1907), aan te kunnen kopen. Het is de grootste aankoop ooit en deze is in zijn geheel mogelijk gemaakt door de financiële steun van particuliere schenkers, de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Groninger fonds) en het J.B. Scholtenfonds. Op het schilderij staat de landbouwindustrieel Willem Albert Scholten (1819-1892) die net door het ijs is gezakt. Dit maakt het, het meest uitzonderlijke werk dat Leickert ooit heeft gemaakt.

Leickert maakte het schilderij in opdracht van Scholten, die rond 1870 aan verschillende kunstenaars vroeg om markante gebeurtenissen uit zijn leven op doek vast te leggen. Scholten is op dit werk net opgeklommen uit een wak en het water druipt nog van zijn kleding. Hij wilde niet twee gulden betalen voor het pontje over het IJ en daarom besloot hij te gaan lopen over het ijs, waar hij vervolgens doorheen zakte. Zijn zuinigheid bezorgde hem een nat pak. Het is opmerkelijk dat de welgestelde Scholten ervoor koos zich zo af te laten beelden.



Willem Albert Scholten bouwde zijn aardappelmeelimperium op vanuit de Groninger Veenkoloniën. Al in 1842 opende hij in Foxhol de deuren van zijn eerste grote fabriek en uiteindelijk bezat hij meer dan twintig fabrieken in binnen- en buitenland, maar met name in Oost-Groningen. Scholten speelt daarom een belangrijke rol binnen de collectie van het Veenkoloniaal Museum, dat al vier van de schilderijen die Scholten voor zichzelf liet maken in de collectie had. Het schilderij van Leickert is de vijfde en een bijzondere aanvulling. Hiermee wordt de kunsthistorische collectie van de eerste industriële multinational van Nederland, de firma W.A. Scholten, bijengehouden.



COLLECTIE - TOP 5 AANWINSTEN 2019

Russisch theeservies

Eind februari 2019 kreeg het Veenkoloniaal Museum van een particulier het aanbod om zich eigenaar te mogen noemen van een theeservies van Russisch porselein uit de tijd dat er handel werd gedreven tussen Rusland en Veendam. Het servies heeft een decor van handgeschilderde gouden florale motieven en meerkleurige bloemen, en bestaat uit theepot, suikerpot, roomkan, spoelkom, twaalf koppen en schotels. Van één kopje is het oortje afgebroken. De theepot, kopjes en roomkan hebben allemaal een voluutoor. De voorkant van de tuit van de theepot, de roomkan en de achterkant van de voluutoren, evenals de binnenrand van de kopjes en de spoelkom, de buitenranden en onderanden zijn allemaal afgezet met bladgoud. De deksels van de theepot en de suikerpot zijn gemodelleerd als een iets scheefstaande, opengaande bloemknop compleet met blaadjes; aan de basis daarvan bevindt zich een goudkleurige decoratie van vier blaadjes met steel.

Alles is aan de onderkant gemerkt met een groen stempel: Dulevo, Sidor Terentevich Kuznetsov. De fabriek in Dulevo werd in 1832 opgericht door koopman Terenty Kuznetsov.



COLLECTIE - TOP 5 AANWINSTEN 2019

Na de dood van zijn vader, merkt vanaf 1854 zoon Sidor Terentevich Kuznetsov het porselein, totdat in 1864 op zijn beurt zijn zoon Matvey Sidorovich Kuznetsov het roer overneemt. Het porselein is daarom te dateren tussen 1854 - 1864, de periode dat het groene merkje is gebruikt.

Volgens een verhaal dat in de familie bewaard is gebleven, heeft de overgrootvader van schenker Anthonie Schepper Smith, geboren 23 oktober 1835 te Nieuwe Pekela als zoon van Hendrik Smith en Cornelia Scheppers, het destijds met zijn zeilschip "De Weltevreden" vanuit St Petersburg of Riga meegebracht naar Stadskanaal. Hij moest in zijn jeugdjaren gaan werken in het houtstek van de familie Scheppers in de Kerkstraat in Veendam.

Op weg van zijn ouderlijk huis in Stadskanaal naar Veendam is hij toen een keer doorgelopen naar Delfzijl, en is naar zee gegaan.

Hij monsterde in 1851 op een leeftijd van 16 jaar oud aan als kajuitwachter op de schoenerkof Anna Jantina, kapitein Berend Harms Smit. Daarna haalde hij zijn stuurmansdiploma en werd kapitein op een eigen schip. Hij voer van ± 1869 - 1879 onder kapiteinsvlag 103 van het Zeemanscollege van Veendam, te weten van 1867 - 1869 op de Galjoot Helena, en van 1874 - 1877 op de 2-mast schoener

Weltevreden. Hij voer naar Engeland, naar de Oostzee en naar Groenland. Toen de zeilvaart werd vervangen door de stoomvaart, is hij een café begonnen in Stadskanaal genaamd "de Harmonie", bij het Buiner Verlaat.

Hij huwde 17 januari 1866 te Veendam met Aaltje Dijkhuis. Na de dood van zijn vrouw in 1876 hertrouwde hij op 13 november 1878 te Onstwedde met de toen 16-jarige Christina Alida Lokken.

Hij overleed op 8 augustus 1917 te Stadskanaal. Op "Het Servies" is de familie altijd heel zuinig geweest. Er werd alleen met oudjaar uit gedronken.



Een staand horloge stijl Louis Seize (XVI)

Op 18 april 2019 verkreeg het Veenkoloniaal Museum een legaat van een particulier uit Groningen. Een van de objecten die daarbij direct in het oog springt, is een klok. Een staand horloge in eiken kast, stijl Louis Seize (XVI). De dubbele kap met gecontourneerde bekroning heeft bovenop twee verguld houten, bazuin blazende engelen en een dito Atlas, die een wereldbol torst. Deze beeldjes zijn echter van latere leeftijd en horen niet origineel bij de klok. De kap is aan de zijkant en bovenkant voorzien van zaagwerk. Aan de voorkant een polychroom gedecoreerde wijzerplaat met daarop afbeeldingen van een meanderend kanaal met brug, met aan weerszijden boerderijen en een herenhuis, op de achtergrond iets wat op een pastorie of kerk lijkt, in de toog een wachtlopende c.q. wandelende soldaat. De wijzerplaatring met Romeinse en Arabische cijfers geeft de uren en de minuten aan. Linksboven een inscriptie 'Jans Bruins' en aan de onderkant 'Willem Holle' met de datering '1799'. Het uurwerk is een gaand- en slagwerk dat luidt op het halve en het hele uur. De hoogte, exclusief de kapbekroning, is 225 cm, inclusief de kapbekroning 264 cm. Enig onderzoek wijst uit dat het hier gaat om een Veendammer uurwerkmaker.

Willem Hindriks Holle wordt op 24 augustus 1767 geboren te Minden, Pruisen. Hij huwt op 23 september 1798 te Veendam met de op 29 december 1777 te Nieuwolda geboren Lutgert Jacobs Bakker. Het gezin woont aan de Kerklaan Noordzijde Wijk H No 785. Hier heeft Willem Hindriks Holle tussen 1811 en 1847 een klein winkeltje met werkplaats, waar hij horloges en uurwerken maakt en repareert. In het pand Kerklaan No 785 zitten later barbier Hesse, de Veendammer Hypotheekbank en de Nutsspaarbank. In 1954 wordt dit pand afgebroken om plaats te maken voor nieuwbouw. Op de plek van het afgebroken pand verschijnt het nieuwe pand van Schoonenberg Hoorcomfort. Nu zit hier Sport 2000 Valkema Sport. Uit het huwelijk Holle-Bakker worden 8 kinderen geboren: Elizabeth Willems Holle (1797), Hindrik Willems Holle (1800), Jakob Willems Holle (1801), Elizabeth Willems Holle (1803), Grietje Willems Holle (1805), Kristiaan Willems Holle (1808), Jan Willem Holle (1811) en Anna Margaretha Holle (1814). Willem Hindriks Holle was blijkbaar een vrijgevig man. Tijdens een verloting op 28 januari 1806, waarvoor de bevolking van Veendam loten konden kopen, brengt hij geheel gratis drie gaande uurwerken in, waaronder een fraaie speeltok, welke



COLLECTIE - TOP 5 AANWINSTEN 2019

door het gooien van een dobbelsteen onder de deelnemers worden verloot. Een deel van de loten ging gratis naar de Diaconie en het Gerecht. Willem Hindriks Holle overlijdt op 12 september 1847 te Veendam op de leeftijd van 80 jaar. Waarschijnlijk maakte hij deze klok voor Jan Jans Bruins, geboren 30 november 1732 te Veendam, zoon van Jan Jans Bruins en Marieke Jans Bruins, voor het feit dat deze 65 jaar oud was geworden. Van hem is geen huwelijk of overlijden bekend. De familie Bruins behoort waarschijnlijk tot het voor- geslacht van de legaatgever. Opmerkelijk is dat na bijna 220 jaar van omzwervingen deze klok weer vlakbij haar geboorteplek is beland, op slechts enkele meters verwijderd van het museum.



Oostzeelepels met op het uiteinde gedreven voorstelling van de haven van Riga, 1849

Het Veenkoloniaal Museum bezit een aanzienlijke collectie scheepvaartsouvenirs, waaronder een groot aantal oostzeelepels. Via mevrouw J.J. van Ammers-Douwes, lid van de Nederlandse Zilverclub en tevens donateur van het Veenkoloniaal Museum, verkreeg het Veenkoloniaal Museum op 28 mei 2019 twee puntgave zilveren oostzeelepels met een langwerpige ovale bak, aan de onderkant op de overgang van de steel naar de bak een lofje, op de achterkant van de steel een gedreven voorstelling van de stad Riga, uitbeeldend de haven met aanlegsteiger en zeilboten, met op de achtergrond gebouwen. Dit soort rijkelijke decoraties geven niet alleen de waarde van het zilver weer, maar ook het feit dat de zilversmid een intellect en artistiek vermogen heeft. Dit soort voorstellingen werd veelal gemaakt door middel van een mal. De zilversmid maakte van een koperplaat de gewenste afbeelding, welke daarna in vormzand of gips tot een mal werd omgetoverd, zodat er meerdere lepels tegelijk konden worden afgegoten. Men hoefde dan alleen nog maar de naam van de schenker en ontvanger erop te graveren. Aan de onderkant hebben de lepels op het



COLLECTIE - TOP 5 AANWINSTEN 2019

uiteinde een gegraveerde puntinscriptie:
F.M. Schultz d. 13 april 1849 A.B., meester-
teken AW = Johann Adolph Emanuel Witten-
burg, geboren 15 december 1813 te Riga als
zoon van goudsmid Johann Christiaan Wit-
tenburg. Van 1828 - 1833 in de leer als goud-
smidsgezel bij zijn vader in de werkplaats.
Sinds 12 januari 1839 meester, van 1857 - 1865
ouderling. Trad op 11 juli 1872 uit het ambt en
werd tolambtenaar bij de bruggen. Overleed
5 maart 1889. Essayeurmerk omgekeerde V III
(Russische schrijffletter L S = Leopold Schlütter
1845 - 1849), jaartal 1849, gehalteteken 84
(= 875/1000), stadskeur Riga. F.M. Schultz was
kapitein van de Russische schoener "Activ"
en voer o.a. met vlas, zaden, gerst en erwten
heen en weer tussen de Baltische staten en
België en Nederland.



Schilderijen Dorus Roovers

Nadat er in 2019 een overzichtstentoonstelling was geweest van Dorus Roovers, de eerste kunstenaar die ooit in het Veenkoloniaal Museum had geëxposeerd, duiken er met regelmaat stukken van hem op. Op 5 juni 2019 verkreeg het Veenkoloniaal Museum twee olieverfschilderijen van de hand van de ondertussen steeds meer bij het publiek bekend geworden kunstenaar. Een olieverfschilderij op doek met afbeelding van een korenveld met zes hooimijten met erboven wit/geel/roze wolken, rechtsonder gesigneerd Dorus, niet gedateerd. En een olieverfschilderij op doek/jute met afbeelding van een boerenschuur met openstaande deur, links daarvan een hooischuur op palen waarin een kar staat, rechtsonder gesigneerd Dorus 43 of 48, dat is onduidelijk te lezen. Het schilderij met het korenveld was ooit eigendom van Jaap Sluiter (1902 - 1979), gezien de inscriptie met potlood op de achterkant van het spieraam geschreven. Korenschoven, hooimijten en vlashokken, het zijn onderwerpen die regelmatig terugkeren op werken van Roovers.



COLLECTIE - TOP 5 AANWINSTEN 2019

Hij schildert het rurale landschap niet alleen op de Veluwe, maar vanaf 1943 ook in de provincie Groningen op zijn onderduikadressen. Sluiter was directeur van een verzekeringsmaatschappij in de stad Groningen en zeer betrokken bij het culturele leven. In zijn witte villa aan de Ubbo Emmiusingel organiseerde hij regelmatig tentoonstellingen. Roovers exposeerde bij hem in 1946.



WERK IN UITVOERING - LOPENDE PROJECTEN

Bezoek aan het Riga Art Nouveau Center te Riga

Van het Jugendstilmuseum krijgen we in 2022 textiel in bruikleen met Nederlandse motieven. De Boerenoorlog in Zuid-Afrika met Paul Krüger zette Nederland aan het eind van de 19de eeuw op de kaart bij vele landen waar de hang naar onafhankelijkheid opkwam. In de 21ste eeuw is het nu misschien onvoorstelbaar, maar de strijd van de Boeren in Zuid-Afrika tegen de Engelsen werd gezien als een strijd tussen David en Goliath. Overal in de wereld verschenen ineens Nederlandse motieven op keukentextiel en wanddecoraties. We spraken op 11 december 2019 met projectmanager Ginta Ieva Bikše van het Riga Art Nouveau Center over de mogelijkheden van samenwerking en over de mogelijkheden om hun textielcollectie bij ons te exposeren en kregen alvast een voorproefje van deze bijzondere collectie. Afgesproken is, dat we deze expositie of eind 2021, of in 2022 op de kaart zetten.

Verder is afgesproken dat wij in Riga een wisseltentoonstelling opbouwen over Jugendstil in de Groninger Veenkoloniën.



WERK IN UITVOERING - LOPENDE PROJECTEN

Bezoek aan Tukums Art Museum

Op donderdag 12 december maakten we een kennismakingstrip naar het Tukums Art Museum te Tukums (LV). Dit museum bezit een ongekennde collectie kunst uit de jaren dertig van de vorige eeuw en werk vergelijkbaar met de Groninger Ploeg.

In 2017 maakten we voor het eerst kennis met deze collectie. Toeval of niet, maar het museum in Tukums is in hetzelfde jaar opgericht als het Veenkoloniaal Museum. Dit jaar bekeken we de collectie in depot en benaderden we het museum of men genegen is om deze prachtige kunstcollectie in Veendam te exposeren. We spraken met conservator Inese Klestrova en ze was zeer enthousiast om werken in bruikleen te geven. Het zou voor hen de tweede expositie buiten Letland zijn.



WERK IN UITVOERING - LOPENDE PROJECTEN

Overzicht tentoonstellingen 2019-2023

Bovenverdieping

Jannes de Vries (1901-1986), Kunsttentoonstelling	22 maart 2020 t/m 16 augustus 2020
Mummia en het zusje van het meisje van Yde, geïnspireerd op turf en bijgeloof	6 september 2020 tot en met 7 februari 2021
Klassieke Academie, geïnspireerd door de Noord- en Oostzee	28 februari 2021 t/m 30 mei 2021
Zout der Zee, Ploegschilders en Coastervaart	20 juni 2021 t/m 31 oktober 2021
De Letse Ploeg, kunst uit het museum van Tukuns (Letland)	21 november 2021 t/m 15 mei 2022
Toppers in textiel: van hoepelrok tot pagodemouw	5 juni 2022 t/m 4 september 2022
Hendrik Antonius ter Reegen, kerkinterieurs, beeldhouwwerk	25 september 2022 t/m 29 januari 2023

Benedenverdieping

Voortvarende vrouwen in de 19de eeuwse Veenkoloniale zeevaart	13 oktober 2019 t/m 3 januari 2021
Jugendstil in de Veenkoloniën	30 mei 2021 t/m 28 november 2021
Cornelis Dopper 150, De symfonieën van Dopper	30 januari 2021 t/m 9 mei 2021
Boymans fotografie, dans muziek.	30 januari 2021 t/m 9 mei 2021
Van Heijningen Bosch- Kral, een tijdsbeeld, dubbel expo portretten	30 mei 2021 t/m 28 november 2021
Nico Bulder, Grafiek en schilderkunst	12 december 2021 t/m 25 april 2022
Textiel uit Letland met Nederlandse motieven i.s.m. Jugendstilmuseum Riga	15 mei 2022 t/m 25 september 2022
Koers Zuid-Amerika, Wintervaart naar Brazilië en Argentinië	29 januari 2023 t/m 14 mei 2023



→ *Het Oosterdiep te Veendam maakt onderdeel uit van de Abel Tasman vaarroute*

2019

VEENKOLONIAAL
MUSEUM VEENDAM
J A A R V E R S L A G

